

První loutky Hurvínka a Spejbla začal vyrábět v jedenácti. Tehdy mu to pomohlo ustát školní šikanu. Dnes je David Janošek uměleckým šéfem Divadla Spejbla a Hurvínka. Sny si plní i při navrhování divadelních kostýmů a výprav. A k tomu všemu ještě hraje, třeba v Shakespearovi. TEXT HANA HALFAROVÁ

Mám rád ztřeštěné věci

David
JANOŠEK

Odpoledne jste strávil zkouškou na Letní shakespearovské slavnosti. V čem hrajete?

Měli jsme oprašovací zkoušku na Zkrocení zlé ženy (rozhovor jsme vedli na konci července v Ostravě, pozn. aut.), inscenaci jsme nazkoušeli dva roky zpátky. Hraju krejčího, což je malinká role, která ale celkem vtipně otočí jednu důležitou situaci. Pro herce je to příjemný pětiminutový výstup, kdy přijde, slízne smetanu a s úsměvem odchází.

Takže příliš unavený teď nejste...

Nejsem. Ale čím méně prostoru v představení mám, tím víc bývám soustředěný. A o to více energie vydám, abych se zkoncentroval ke svému chvilkovému výstupu. Přípravu neodbývám a většinu myšlenek upírám k roli. Neumím se stříhem vypnout, přijít na jeviště, vystřelit to ze sebe a odejít nepopsaný. Vlastně to ano, ale neumím přijít nepřipravený.

Vaše první role na Slavnostech byl šašek v komedii Dobrý konec všechno spraví.

Vyzádal si mě Jan Antonín Pitínský, můj absolutně snový režisér. Zkoušeli jsme spolu už absolventskou inscenaci na JAMU, čímž se mi splnil sen. Jeho tvorbu jsem uhranutě sledoval po celou dobu studií. Jeho přístup mi nesmírně vyhovuje a jeho metaforické přemýšlení a poetické obrazy mám moc rád. Když jsem pak přišel do Ostravy a byl jsem tu třetí sezonu (v Národním divadle moravskoslezském, pozn. aut.), přišla jeho nabídka na roli šaška.

Jaký přístup režiséra k herci vám vyhovuje nejvíce?

Když mi dá přesné mantinely, odkud kam se můžu v roli dostat, a pak už tvoření nechá na mně. Ale právě Pitínský má ohromný dar, protože neřekne „A teď už si dělej, co chceš!“. Naopak herce tvaruje a vede od začátku do konce, ale v tak kouzelné atmosféře, že nemáte žádný pocit nátlaku nebo vlastní méněcennosti. Pamatuju si, jak mi den před premiérou dal závěrečný monolog, který jsem se měl naučit ze dne na den. Zvládl jsem to, přestože ve svém zkoušecím režimu obvykle potřebuju jeden den, abych se text naučil, druhý, abych ho na zkoušce úplně pokázil, a až třetí den ho mám uloženy v hlavě.

Jsou postavy šašků důležité?

Určitě, nastavují zrcadlo. A na tom jsme roli postavili. Nechtěli jsme prvoplánovou řachandu, kdy se diváci mlátí do kolen a říkají si, jaký je ten šašek blbeček. Navíc je u Shakespeara podprahově dané, že je to šašek neznámého původu, jeho hraběnka ho po dědila. V některých situacích byl tak oprsklý a ostrý v reakcích – až nevypočitatelný, velmi rafinovaný a chytrý. Žádný legrační šáša.

Co nebo kdo nastavuje vám nejostřejší zrcadlo?

V herectví je to režisér, parták číslo jedna. A protipalba jeho vizí hned od začátku,

Podporuju svobodu ducha.
Člověk má právo žít, jak chce,
pokud neubližuje svému okolí.

anebo taky ne, když ve velké důvěře řekne: „Věřím ti a jdeme do toho!“ U kostýmů je to konfrontace s herci a zpěváky. Ještě se mi ale nestalo, co popisuje spousta mých kolegů, že by někdo odmítl kostým s tím „V tomhle já v žádném případě nehraju!“. Možná jsem měl zatím víc štěstí než rozumu nebo je to tím, že umím pracovat kompromisně, protože jsem herectví vystudoval. Snažím se být vstřícný vůči tomu, koho oblékám, aby se cítil komfortně. Třeba operní pěvci potřebují v kostýmu dobře dýchat...

Takže žádné sešněrování?

Zažil jsem i spoustu zpěváků, kteří řekli: „Sešněruj mě, co to jde, ať mám oporu.“ To je pak skvělé, protože si můžu kostým doslova vyňuhat. A obrovským zrcadlem je moje svědomí. Snažím se udržovat si rozhled a sleduju práci kolegů, abychom se nevykrádali. Současné trendy jsou si velmi podobné. Všichni jsme na internetu, díváme se na Pinterest, čteme stejné knihy, které vycházejí – máme podobné inspirační zdroje, a pokud cítíme současnou estetiku, je jednoduché se v tvorbě potkat.

Poprvé jste vaši práci kostýmního výtvarníka a scénografa viděla v olomouckém divadle – ve hře Dům Bernardy Alby. A byla jsem unesena. Ty překrásné róby!

Je to pro mě další splněný sen, a to včetně spolupráce s režisérkou Jankou Ryšánek Schmiedtovou. Poprvé jsem od ní dostal absolutní svobodu. A cesta k té hře byla kouzelná. Janka se mě zeptala, zda bych s ní dělal Bernardu, a já na to, rok před premiérou: „Už teď vím, jak to bude vypadat!“ Hned jsem tam cítil úžasný kontrast mezi temným ženským světem a idylickým pozlátkem, ve kte-

rém žijeme. Když jsem Jance poslal první návrhy, řekla: „Ano! Jen dejme pryč ty dvě stříšky a bude to skvělé!“

Máte jako autor kostýmů svůj styl, podobně jako módní návrháři?

Pozoruju, že používám určité principy, ve kterých „se opakuju“. Není to doslovné opakování, protože to by bylo trapně šablonovité. Spíše jsou to znaky, které vidí i moji přátelé nebo kolegové divadelníci, když říkají: „Vidím fotky z inscenace a poznám, že jsi to ty, protože je to opulentní.“ Tedy velkorysé, výrazné a načančané. Někdy rukopis asi budu, ale ne cíleně. K tomu mě nesmírně baví sledovat módní trendy, zajímají mě nové kolekce světových značek, které frčí. Jako kostýmní výtvarník mám výhodu, že můžu mísit žánry, bourat hranice a používat materiály, které by ve fashion světě vůbec nefungovaly, protože by se nedaly nosit nebo by nebyly „in“.

Například?

Igelit, papír, celofán, molitan... Mám rád praštěné kostýmy a rád o nich mluvím s herci. Vysvětluju jim, proč mají neforemný nebo nepříjemný kostým, proč jsem je sešněroval tak, že mají omezený pohyb, proč jsem herci dal sukni... To vše může v psychologii postavy udělat strašně moc.

A když potkáte muže v sukni mimo jeviště, třeba na ulici?

Vůbec to neřeším. Stereotypy mě nezajímají. Ať každý vyjadřuje svým oblečením, jak se cítí. Podporuju svobodu ducha. Člověk má právo žít, jak chce, pokud neubližuje okolí. **Máte rád načančané kostýmy, ale oblečený jste minimalisticky. Čekala bych...**

Když já jsem si zrovna dneska nevzal svou pestrobarevnou bundičku! V divadle i životě

mám rád kontrast, proto nosím minimalistický základ, který většinou rozbijí něčím nečekaně ztřeštěným. Miluju atypickou módu a většinu věcí si nechávám šít. Už jen minimálně zajdu pro „rychlou“ módu do řetězce. **Mrzí mě, že tu vaši praštěnou bundu nevidím.**

Ale uvidíte, vzal jsem si ji na focení! Zrovna včera mi ji v obchodě pochválila pokladní, prý „Takovou bundičku mít, to je prostě bomba!“. Úplně se rozzářila a já měl radost, že jsem ji vytrhl z všednodennosti za kasou. **Vy sám si šijete?**

Ne. **A umíte to?** Neumím. Zkusil jsem pár věcí, ale raději to přenechávám silnějším. Mojí dvorní krejčovou je Soňa Skočovská. Ušije vše, co si zamažu, a vyžívá se v tom, když může udělat stříh, který předtím nikdo nedělal. Je to úžasná parťáčka i v kostýmové práci pro divadlo. Vždy splní moji představu, ba co víc – ještě ji předčí a povýší, což je pro mě velký dar. **Ale zručný být musíte, když jste vystudoval i restaurátorství.**

Napoprvé jsem se nedostal na JAMU. Původně jsem chtěl studovat muzikál a scenografi, ale nebyl jsem vůbec připravený. Přišel jsem na přijímací se svou keramickou loutkou Hurvínka, že jim něco zahrāju a oni mě přijmou. Totální iluze a hloupý omyl, na který jsem rychle dojel. Měl jsem ale potřebu se ještě dozdělat a rozšířit si obzory. Vystudoval jsem design nábytku a interiéru na střední škole a chtěl se ještě naučit nějaké řemeslo. Vyšší odborná škola restaurátorská navazovala na mou střední školu – byla to přímá cesta, jak se dál rozvíjet.

Čerpáte z toho doted?

Pořád. Do hloubky jsme tam probírali technologii materiálů včetně zpracování dřeva. A loutky jsou z devadesáti sedmi procent ze dřeva. Teď mám zrovna doma Hurvínka a Spejbla, kteří potřebují opravu. Jsou to kousky z let 1980 až 1985, které už mají velkou hereckou kariéru za sebou a je potřeba dát je dohromady. Vždy se při tom dostanete na tenký led – do jaké míry do toho panáčka zasáhnout? V tom se mi restaurátorské vzdělání nesmírně hodí.

Prý jste loutky Hurvínka a Spejbla vyřezával už jako malý kluk!

Asi v jedenácti jsem si jejich první loutky vyráběl z moduritu. Při pečení jsem je okamžitě spálil, takže jsem z trouby vytáhl dvě černé hrudky, které jsem se pak snažil dvaceti vrstvami temper maskovat. Na dřevu jsem si vůbec netroufal a stejně tak mě nikdy nenapadlo, že bych mohl být hercem. Pro mě to byly hvězdy na prknech, o takové budoucnosti jsem si ani nedovolil přemýšlet.

Ty moduritové panáčky ještě máte?

Mám. Mamka mě přinutila schovat je, ale doted se za ně stydím, jsou to takové oblu-

Když po něčem toužíte, musíte za tím jít cílevědomě a s pílí, a to i přes překážky. Protože nic není zadarmo.

ky... Pak jsem začal dělat loutky z keramické hlíny u naší známé, které měla doma pec. Teď si uvědomuju, že Jarka byla první, kdo mě nafuknul a zasněvil do loutkového světa. A dala mi moje úplně první profesionální vahadlo.

To je?

Dřevěný kříž, kterým se loutka ovládá. Postupně jsem vyráběl různé verze Spejblů a Hurvínků, se kterými se ale nedalo hrát, protože keramika je těžká. Ale osahal jsem si na nich výrobu kloubů, aby se loutka hýbala, jak si přeje, dále jak funguje těžiště... Až na restaurátorské VOŠce jsem si vyrobil prvního dřevěného Hurvínka, který byl skutečnou kopií loutky z divadla.

Kolik máte doma vlastních Hurvínků?

Dřevěné tři, keramické už jsem všechny vyhodil, jen ty první oblučky zůstaly. Mám i rozdělané dvě dřevěné loutky Spejbla. Jednomu chybí už jen rukavičky, druhého mám ještě rozřezbovaného. Je v největší ve-

likosti, takzvaný forbínový, který se používá, když je na scéně loutkoherce přiznaný.

Vy máte Hurvínka asi hodně rád, že?

Miluju ho, ale moje cesta k němu je zvláštní. Nezamiloval jsem si ho jako postavičku, ale Hurvínka, Spejbla a celá ta rodinka mě vytáhli z mých problémů v dětství. Na základce jsem zažíval šikanu. Neměl jsem kamarády a vymykal se tím, že jsem si pořád něco kreslil a vyráběl rukama, k tomu jsem tančil a dělal gymnastiku. Pro ostatní děti to byly nestravitelné věci, ke kterým jsem utíkal. Samozřejmě mě chytlo Hurvínkovo rošťáctví – je to raubfí, který jde do všeho po hlavě a nebojí se vymezovat. Jeho paličatost a vzdornost jsem v sobě neměl. V jeho příbězích jsem nacházel to, co jsem si tehdy kolem sebe neuměl vybudovat.

Divadlo Spejbla a Hurvínka vnímám jako legendu. Stačí ji přizívat, nebo je nutné ji inovativně oživit? Jaké máte plány jako nový umělecký šéf?

Pozice Spejbla a Hurvínka je natolik pevně vybudovaná a neoblomná, že jejich legendárnost je nosná a poběží dál. Ale každá legenda potřebuje lidi, kteří ji podporují a rozvíjejí, aby se to celé nestalo jen muzeem a legenda měla co říci i dnes. Mým největším úkolem je jít směrem k budoucí generaci, která to po nás snad převezme, abychom jí divadlo předali živoucí a reagující na „tady a teď“. Nemyslím si, že by Spejbl s Hurvínkem museli nutně používat mobily a počítače. Ale musejí dnešní době umět nastavit zrcadlo. Mají totiž úžasný dar v tom, že mohou ostře kritizovat. Vždyť celá jedna éra byla de facto založena na obrovské satíře, kterou si loutky mohly dovolit, aniž by to jakkoli narušilo stabilitu v divadle. Za komunismu byli tvůrci včetně Miloše Kirschnera neuvěřitelně progresivní. Ten

byl natolik odvážný, že na jevišti briskně a inteligentně komentoval, co se tehdy dělo. A loutkám se to kupodivu promíjelo. **Dělat dobrou satiru je dost obtížná věc.**

To ano. A taky mám pocit, že satira už dnes tolik nefrčí. Glosování politické situace tu pořád je, ale přijde mi, že žánrově je to spíš ostrá reflexe doby než satira, která jako by vyšuměla s dobou minulou. Ale měla své kouzlo a moc bych si přál, aby se ve své inteligentní podobě zase objevila. Možná je to jedna z cest a půjdeme po ní s představeními po dospělě.

Hrajete nejen pro dospělé a děti, ale také pro batolata, což jsou taky vděční diváci.

To určitě! Ještě jsem nebyl uměleckým šéfem a už jsem chtěl, aby pro nás Janka Ryšánek Schmiedtová vytvořila miminí představení pro děti do tří let. Je to teď obecně oblíbený žánr, který má veliký úspěch. Připravili jsme Žeryčku, hop! – hodně vjemové představení, kterému říkáme první divadelní zážitek. První dětské setkání a ohmatání si kouzelného světa fantazie, které dokonce na letní scéně předčilo svým dosahem naše očekávání.

Chodil jste do divadla jako dítě?

Odmalička. Pocházím z Brna, kde mým domácím dětským divadlem byla Radost. Projel jsem tam snad celý repertoár – Míčka Flíčka, Macha a Šebestovou a všechny kultovky mého dětství. Chodili jsme tam se školou, brala mě tam i mamka. Spolu jsme často chodili na balet do Janáčkova divadla, to jsem miloval. Postupně jsem se dostával k činohře, první pohádky jsem viděl v Mahenově divadle. To už mi bylo deset jedenáct a začalo mě zajímat, jak vznikají loutky...

Vaše maminka je z branže?

Není, ale miluje divadlo a hudbu, má strašně moc načteno... Projezdili jsme spolu hrady a zámky po celé republice, což se mi teď hodí. Když hostuju v cizím městě, jsem celkem dobře zorientovaný: „Jé, Pardubice, tady jsme byli na zámku a taky vím, kde je tu divadlo!“ Dobře mě mamka vypravila do života! A hlavně mě vedla k poctivosti a pracovitosti. Když po něčem toužíte, musíte za tím jít cílevědomě a s pílí, a to i přes překážky. Protože nic není zadarmo. ●

V roli šaška na Letních shakespearovských slavnostech 2018, v komedii Dobrý konec všechno spraví.

V zákulisí Divadla Spejbla a Hurvínka. Dole jeho výprava a kostýmy ve hře Dům Bernardy Alby (Moravské divadlo Olomouc).

DAVID JANOŠEK (33)
 • Herec, scénograf, kostýmní výtvarník.
 • Od července umělecký šéf Divadla Spejbla a Hurvínka.
 • Byl sólistou činohry NDM v Ostravě, loutkohercem v Divadle Spejbla a Hurvínka, hostoval ve Slovákém divadle v Uherském Hradišti, působí i v ND v Praze.
 • Scénu a kostýmy vytvořil pro šest desítek inscenací, opakovaně spolupracuje s divadly v Brně, Ostravě, Olomouci, Zlíně...
 • Vystudoval činohru na JAMU v Brně. Je též vystudovaný restaurátor nábytku a dřevořezeb.
 • Odmala sám vyrábí loutky Hurvínka a Spejbla.
 • Pochází z Brna, žije střídavě tam a v Praze.

S maminkou a loutkami, které sám vyrobil z keramiky v roce 2002. Vpravo jako student Vyšší odborné školy restaurátorské.

